

Piimatööstuse 2017. aasta 3 kuu ülevaade

Joosep Lukk

*kaubanduse ja põllumajandussaadusi töötleva tööstuse osakond / peaspetsialist
21.06.2017*

Lühikokkuvõte

- ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) piimahinnaindeksi¹, kõrge tase – 173,9 punkti, märgib piimahinnaindeksi kiiret kasvu ja madalseisu möödumist rahvusvahelisel piimandusturul. Tõusnud on peamiste rahvusvahelisel turul kaubeldavate piimatoodete börsihinnad, suure hinnatõusu on teinud või, samuti täispiimapulber.
- Eestis toodeti 2017. aastal esimese 3 kuuga 193,8 tuhat tonni toorpiima, mida oli 1,3% vähem kui eelneval aastal. Toorpiima kokkuostuhind on piimatootjate jaoks liikunud positiivses suunas – tonni hind oli 324,5 eurot, mis oli 2016. aasta algusega võrreldes 40,3% enam. Piimatoodete toodang oli rahaliselt väärt 83,7 mln eurot, mis kasvas aastaga 20,8% võrra. Kokku toodeti 53,5 tuhat tonni piimatooteid, mida oli varasemast 0,7% vähem.
- Piimatööstuse müügitulu oli 2017. aastal 3 kuuga 90,0 mln eurot, mis suurenes aastaga 31%. Müügitulu kasvule on positiivset mõju avaldanud paranenud turuolukord, mille mõjul on piimatoodete eksport elavnenud. Sektori kogukulud kasvasid 7,1% ning olid kokku 80,4 mln eurot. Piimatööstuse kogukasum oli 9,6 mln eurot. Investeeringud 1,6 mln eurot (-61,9%).
- Piimatooteid eksporditi 41,3 mln euro väärtuses, varasemast 40,6% enam. Peamine kasv tulenes toorpiima väljaveost, mis moodustas 18,0 mln eurot ekspordikäibest ja kasvas ligi 50%. Juustu ekspordikäive kasvas ligi 28%.
- Eesti Konjunkturiinstituudi vaatlusandmetel piimatoodete keskmised jaehinnad kauplustes selgelt kallinesid, kõikides vaadeldavates gruppides 10–20%.

¹ FAO toiduainete hinnaindeksid <http://www.fao.org/worldfoodsituation/foodpricesindex/en/>. Piimahinnaindeksi moodustavad või, lõssipulbri, täispiimapulbri ja juustu maailmaturu hinnanoteeringud.

Sissejuhatus

Eesti piimatöötlemise sektori ülevaate tegemisel on kasutatud **Eesti Statistikaameti (SA) lühiajastatistika avaliku andmebaasi andmeid², mis hõlmavad 3 kuulist (aasta I kvartal) vaatlusperioodi**. Ülevaates esitatud piimatoodete hinnainfo põhineb Eesti Konjunktuuriinstituudi (EKI) ja varasemalt Kantar Emori (endine AS TNS Emor) kogutavatel andmetel. Piimatööstuse võrdluse korral toiduainetööstusega sisaldavad toiduainetööstuse andmed lisaks toiduainete tootmisele ka joogitootmise andmeid.

Piimatööstuse statistilisi näitajaid tõlgendades tuleb arvestada, et valimisse kuulub erineva tegevusvaldkonna ettevõtjaid sh ettevõtjad, kes ei tegele ise toorpiima kokkuostu ja esmase töötlemisega. Seega on antud ülevaates käsitletud sektori näitajad kõigi valimisse kuuluvate ettevõtjate keskmised ja ei pruugi kajastada kõigi sektori osapoolte olukorda võrdset, vaid näitavad valimi statistilist üldistust. Üksikute ettevõtjate näitajad võivad ülevaates presenteeritud keskmisest oluliselt erineda.

Piimatööstusena üldistatult käsitletakse antud ülevaates piimatöötlemise sektori ettevõtteid, kelle põhitegevusala kood EMTAK 2008³ kohaselt on C105:

- värske piima töötlemine, röösa koore tootmine; siia ei kuulu lehmatoorpiima, lamba, kitse jne toorpiima tootmine;
- juustu, sh vadakujuustu ja kohupiima tootmine (riivitud juust, sulatatud juust, sinihallitusjuust jm juustud);
- muude piimatoodete tootmine:
 - piimapõhiste jookide tootmine;
 - kuiv või kontsentreeritud piima tootmine;
 - tahke piima või koore tootmine;
 - või ja muude piimarasvade ning piimarasvavõiete tootmine;
 - jogurti tootmine;
 - fermenteeritud või hapendatud piima ja koore tootmine;
 - kaseiini ja laktoosi tootmine;
- jäätise jm söödava jää tootmine (nt sorbett); siia ei kuulu toidujää tootmine.

Rahvusvaheline piimaturg

ÜRO Toidu- ja Põllumajandusorganisatsiooni (FAO) piimahinnaindeks¹ oli 2017. aastal 3 esimese kuu keskmisena kõrgel tasemel – 173,9 punkti, mis märgib piimahinnaindeksi kiiret kasvu ja madalseisu möödumist rahvusvahelisel piimandusturul. Tõusnud on peamiste rahvusvahelisel turul kaubeldavate piimatoodete börsihinnad, suure hinnatõusu on teinud või, samuti täispiimapulber. EL-is maksis tonn võid 4292 eurot, olles 69% varasemast kallim, maailmaturu hind oli 4762 eurot, mis tegi läbi 93%-lise tõusu. Juustu hind kallines EL-is 27%, maailmaturul

² <http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Majandus/databasetree.asp>

³ Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaator

32%; täispiimapulbri hind kallines EL-is 42% ja maailmaturul 43%⁴. Dollari kurss on selgelt madalam võrreldes eelmise aastaga ning ka nafta barrelihind on soodne piimatoodetega kauplemiseks. Võrreldes 2016. aasta esimese kolme kuuga on 2017. aastal toorpiima hind üles liikunud nii EL-is, USA-s kui Uus-Meremaal. Toorpiima toodang USA-s kasvas 1%, aga Uus-Meremaal vähenes 1,6%.

EL-is 2017. aastal esimese kolme kuu jooksul toorpiima tootmine vähenes eelmise aastaga võrreldes 2,9%; see avaldas mõju või tootmisele, mis vähenes 4%, lõssipulbri tootmise maht oli varasemast 9% väiksem, joogipiima toodeti ligi 3% vähem. Samas suurenes juustu toodang 1,7% ja koore toodang 1%.

Tootmismahude proportsioone on mõjutanud piimatootmise hiljutine madalseis, mille tulemusena toorpiima tootmismahud vähenesid ning piimarasva hind, mis kujundab piimatoodete hinda, muutus oluliselt kallimaks⁵.

Eesti

Eestis toodeti 2017. aastal esimese 3 kuuga 193,8 tuhat tonni toorpiima, mida oli 1,3% vähem kui eelneval aastal. Viimasel kahel aastal on see püsinud sisuliselt samas suurusjärgus, 2015. aastal keerulise turuolukorra tekkides langes 5%. Kokkuostuhind on piimatootjate jaoks liikunud taas positiivses suunas – tonni hind oli 324,5 eurot, mis oli 2016. a algusega võrreldes 40,3% enam.

Väliskaubandus

Piimatooteid eksporditi 2017. aastal 3 kuuga 41,3 mln euro väärtuses (71,3 tuhat tonni). See oli rahaliselt varasemast 40,6% enam. Ekspordikäive on ligi pool piimatoodete rahalisest väärtusest (48,5%). Peamine kasv tulenes toorpiima väljaveost, mis moodustas 18,0 mln eurot ekspordikäibest ja kasvas ligi 50%. Juustu ekspordikäive kasvas ligi 28% ja või eksport suurenes mahult poole võrra (kokku eksporditi 361,1 tonni, mis moodustas koguekspordist 0,5%) ning käibelt 195%.

Piimatooteid imporditi 13,5 mln euro väärtuses, mis suurenes 28% võrra. Mahult kasvas enim piima ja koore import, seda pea kolmekordselt ja käibelt 49,5%⁶.

Eesti piimatööstuse positsioon majanduses

Piimatöötlemise sektori moodustavad Eestis ligikaudu 25 töötlemisettevõtet ja talu, millest viis suuremat tööstust annavad 70% kogu piimatööstuse müügitulust (ilma Tere AS-i andmeteta). Piimatoodete toodang oli rahaliselt 83,7 mln eurot, mis kasvas aastaga 20,8% võrra. Kokku toodeti 53,5 tuhat tonni piimatooteid, mida oli varasemast 0,7% vähem. Enamike piimatoodete mahud on püsinud samas suurusjärgus, koore toodang kasvas 3,5% ja juustu toodang 1,7% (tabel 1).

⁴ Euroopa Komisjon „Price monitoring“ https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/markets-and-prices/price-monitoring/dashboard/food04-2017_en.pdf (22.06.2017)

⁵ Euroopa Komisjon „European Milk Market Observatory“ http://ec.europa.eu/agriculture/market-observatory/milk/pdf/eu-raw-milk-prices_en.pdf (22.06.2017)

⁶ Maaeluministeerium „Piima ja piimatoodete väliskaubandus“ <https://www.agri.ee/sites/default/files/content/statistika/2017/kaubavahetus-2017-03-piim.ods> (22.06.2017)

Tabel 1. Piimatööstuse 3 kuu toodang tootegrupiti 2011–2017, tuhat tonni

Tootegrupp	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Piimatoodete toodang kokku	50,0	50,5	50,3	50,8	53,9	53,5
Joogipiim	22,2	21,6	22,6	23,8	24,9	25,0
Koor	5,3	7,2	6,4	5,5	5,7	5,9
Hapendatud piimatooted (sh jogurt, joogijogurt, maitsestatud jogurt, kuumtöödeldud piim jm tooted)	9,8	9,8	9,2	9,2	10,0	10,1
Juust lehmapiimast (värske või laagerdatud juust)	6,2	6,1	5,6	5,4	5,8	5,9
Kohupiim (hõlmab kohupiima, kodujuustu, toorjuustu, kohukest, mozzarella't ja vadakujuustu)	4,7	4,8	4,7	4,8	4,9	4,7
Või ja muud piimarasvatooted (82% või ekvivalendina)	1,6	1,0	1,2	1,4	1,5	1,3
Lössipulber *	0,2	0,0	0,6	0,7	1,1	0,6

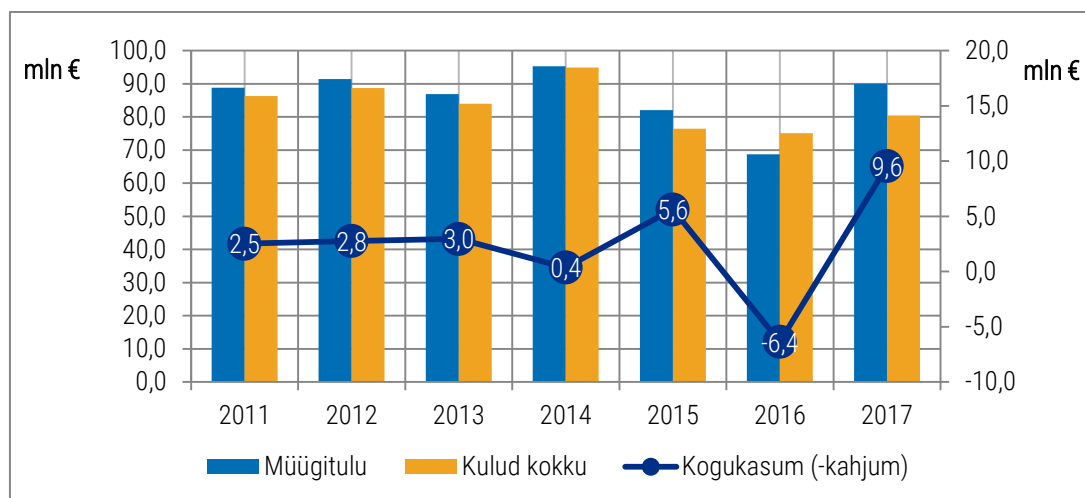
* indikatiivne, Statistikaamet ei avalda täielikke andmeid andmekaitsest lähtuvalt

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 21.06.2017 seisuga

Majandusnäitajad

SA lühiajastatistika andmetel oli piimatööstuse müügitulu 2017. aastal 3 kuuga 90,0 mln eurot, mis suurenes eelmise aastaga 31%. Müügitulu kasvule on positiivset mõju avaldanud taashoogustunud piimatoodete eksport. Sektori kogukulud kasvasid 7,1% ning olid kokku 80,4 mln eurot. Piimatööstuse kogukasum⁷ oli 9,6 mln eurot (joonis 1).

Joonis 1. Piimatööstuse 3 kuu müügitulu, kogukulud ja kogukasum 2011–2017

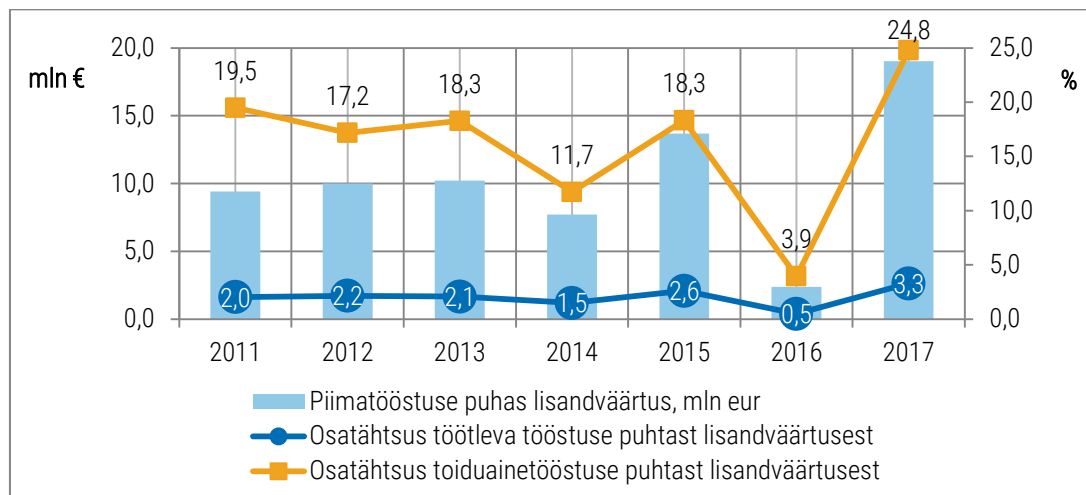
Allikas: Statistikaamet, andmed 21.06.2017 seisuga

Piimatööstuse puhas lisandväärtus⁸ pöördus pärast eelnevat langust taas tõusule ja oli 19,0 mln euro suurune (joonis 2). Seda suurendas töövõime kasv. Piimatööstuse puhas lisandväärtus moodustas 3,3% töötleva tööstuse ja 24,8% toiduainetööstuse puhtast lisandväärtusest, mis iseloomustab olukorda, kus piimasektor on ületanud raskused ja mängib taas töötlevas- ja toiduainetööstuses olulist rolli.

⁷ Kogukasum (-kahjum) = müügitulu – kulud kokku

⁸ Puhas lisandväärtus = (müügitulu – kulud kokku) + tööjõukulud

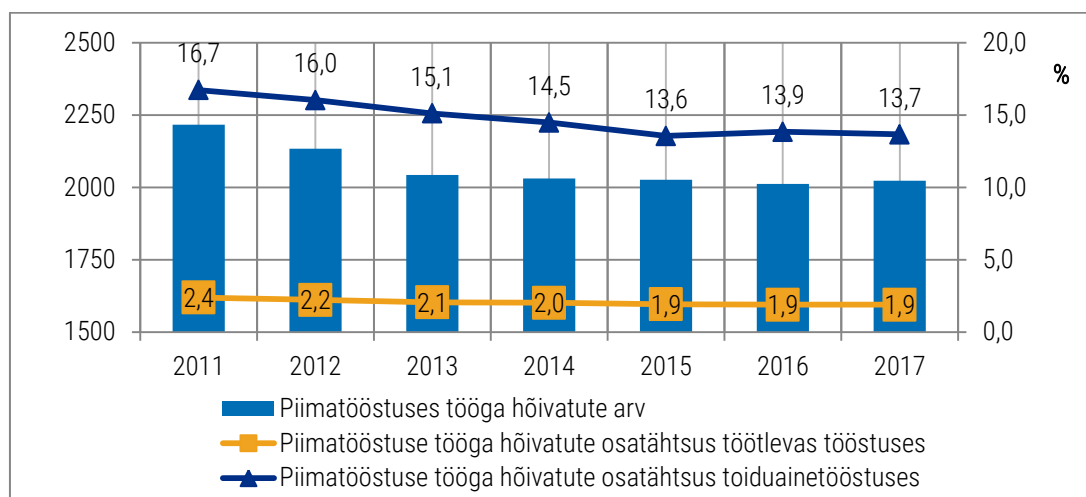
Joonis 2. Piimatööstuse 3 kuu puhas lisandväärtus ja selle osatähtsus töötlevas- ja toiduainetööstuses 2011–2017

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 21.06.2017 seisuga

Piimatööstuses oli tööga keskmiselt hõivatud 2024 inimest, mida oli 0,6% rohkem kui eelneval aastal (joonis 3). Piimatööstuses tööga hõivatute osatähtsus oli töötleva tööstusega võrreldes 1,9% ja toiduainetööstuses 13,7%.

Joonis 3. Piimatööstuses 3 kuu jooksul keskmiselt tööga hõivatud inimeste arv ja selle osatähtsus töötlevas- ja toiduainetööstuses 2011–2017

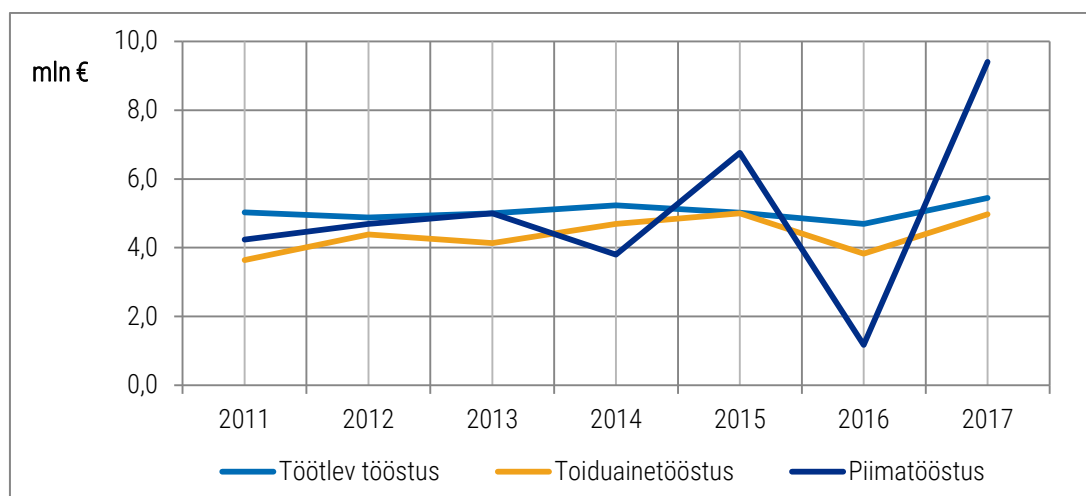

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 21.06.2017 seisuga

Piimatööstuse töövõime⁹ suurenes eelnevate investeeringute toel ja oli 9,4 mln euro suurune (joonis 4).

⁹ Töövõime = puhas lisandväärtus / tööga hõivatud inimeste arv

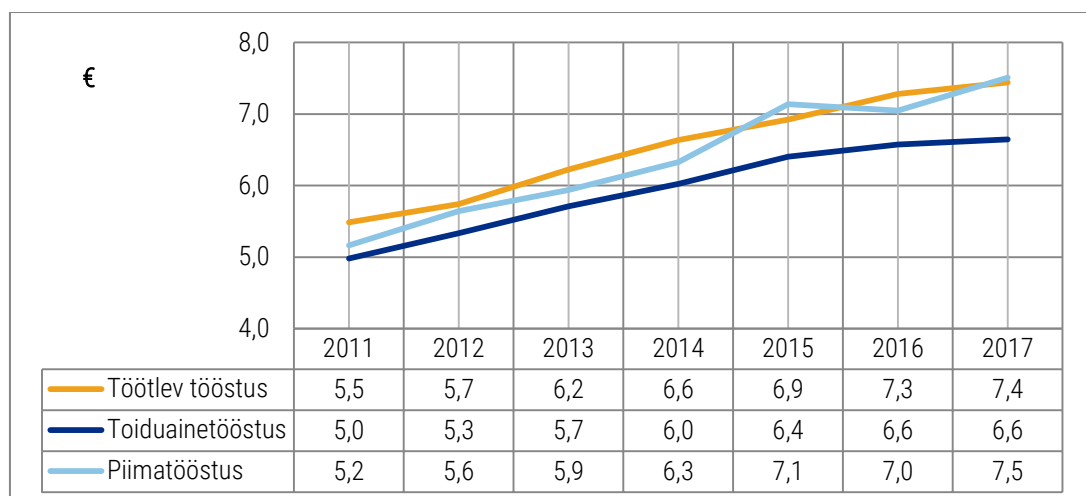
Joonis 4. Piimatööstuse 3 kuu tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel 2011–2017

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 21.06.2017 seisuga

Keskmine piimatööstuse brutotöötasu oli 7,5 eurot tunnis ja kasvas 7,1% (joonis 5).

Joonis 5. Piimatööstuse 3 kuu keskmine brutotöötasu tunnis 2011–2017

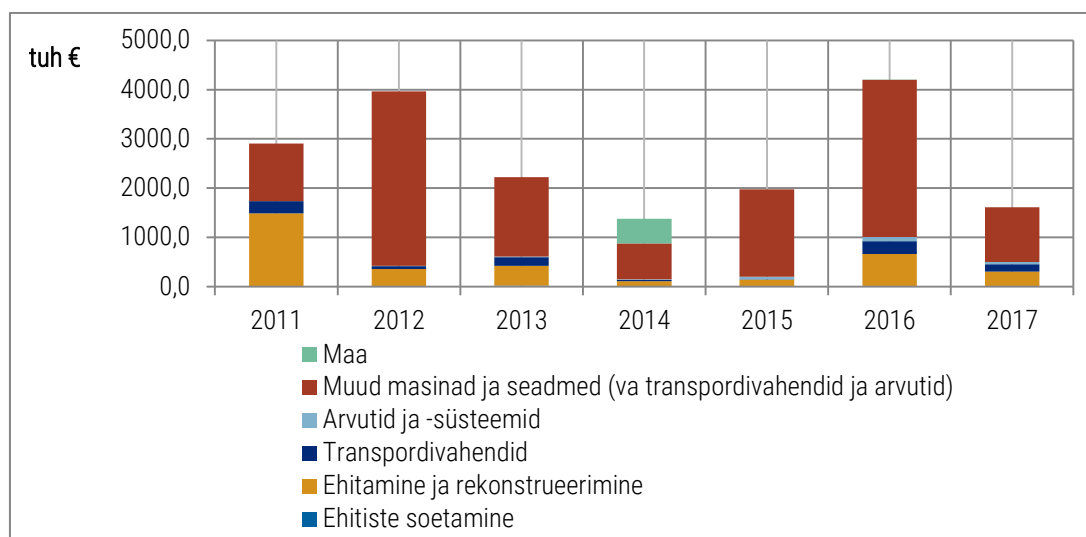

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 21.06.2017 seisuga

Investeeringud

Piimatööstus investeeris materiaalsesse põhivarasse ehk tehnoloogia- ja tootearendusse 2017. aastal 3 kuuga 1,6 mln eurot, mida oli varasemast 62% vähem (joonis 6). Võrreldes varasemate aastatega ei ole see väga suur langus, v.a aastatel 2016 ning 2011 ja 2012, kui investeeriti selgelt rohkem.

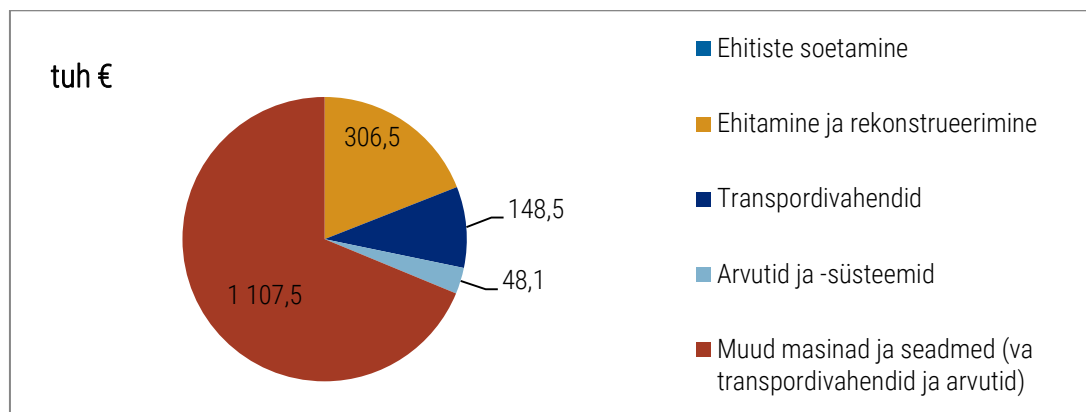
Joonis 6. Piimatööstuse 3 kuu investeeringud materiaalsesse põhivarasse 2011–2017

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeriumi arvutused, andmed 21.06.2017 seisuga

Enim investeeris tööstusharu masinatesse ja seadmetesse (va transpordivahendid ja arvutid), seda 1,1 mln euro väärtuses (joonis 7). Ehitamise ja rekonstrueerimise tarbeks kulutati 306,5 tuhat eurot, arvutitesse ja -süsteemidesse investeeriti 48 tuhat eurot ja transpordivahenditesse 148,5 tuhat eurot.

Joonis 7. Piimatööstuse 3 kuu investeeringud 2017. aastal

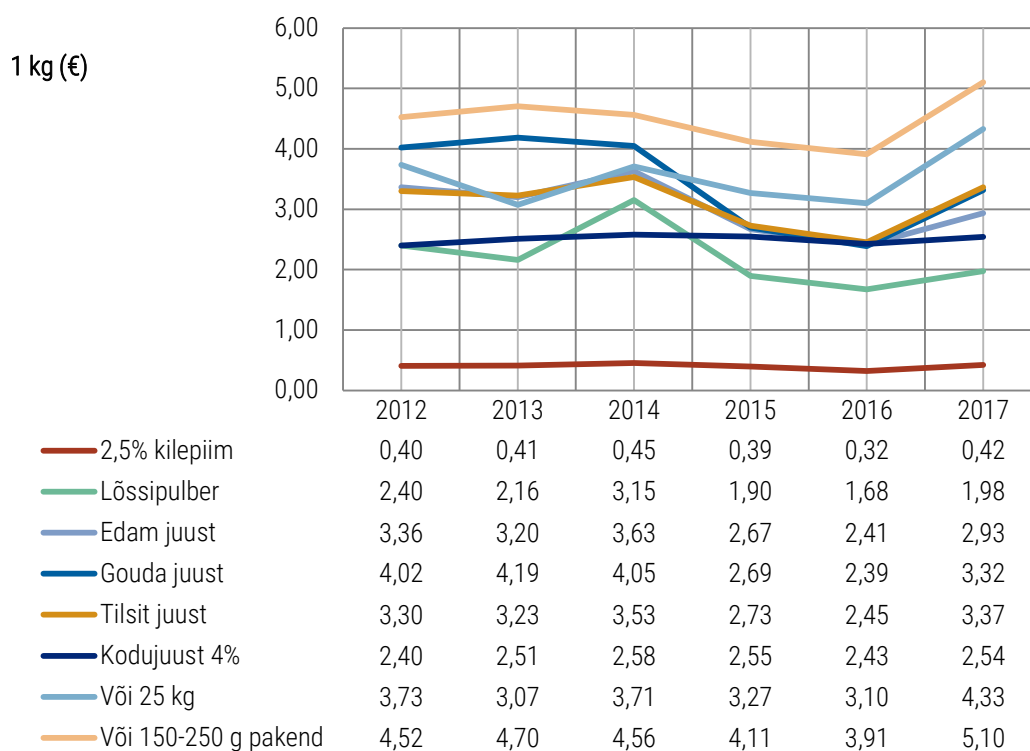
Allikas: Statistikaamet, andmed 21.06.2017 seisuga

Hinnad

Alates 2016. aasta algusest kogub ja edastab turuinfot Eesti Konjunktuuriinstituut (EKI). Teenusepakkuja vahetusest tulenevalt võivad võrdluses eelmise aasta sama perioodiga (kui turuinfot kogus Kantar Emor) mõned hinnamuutused võimenduda.

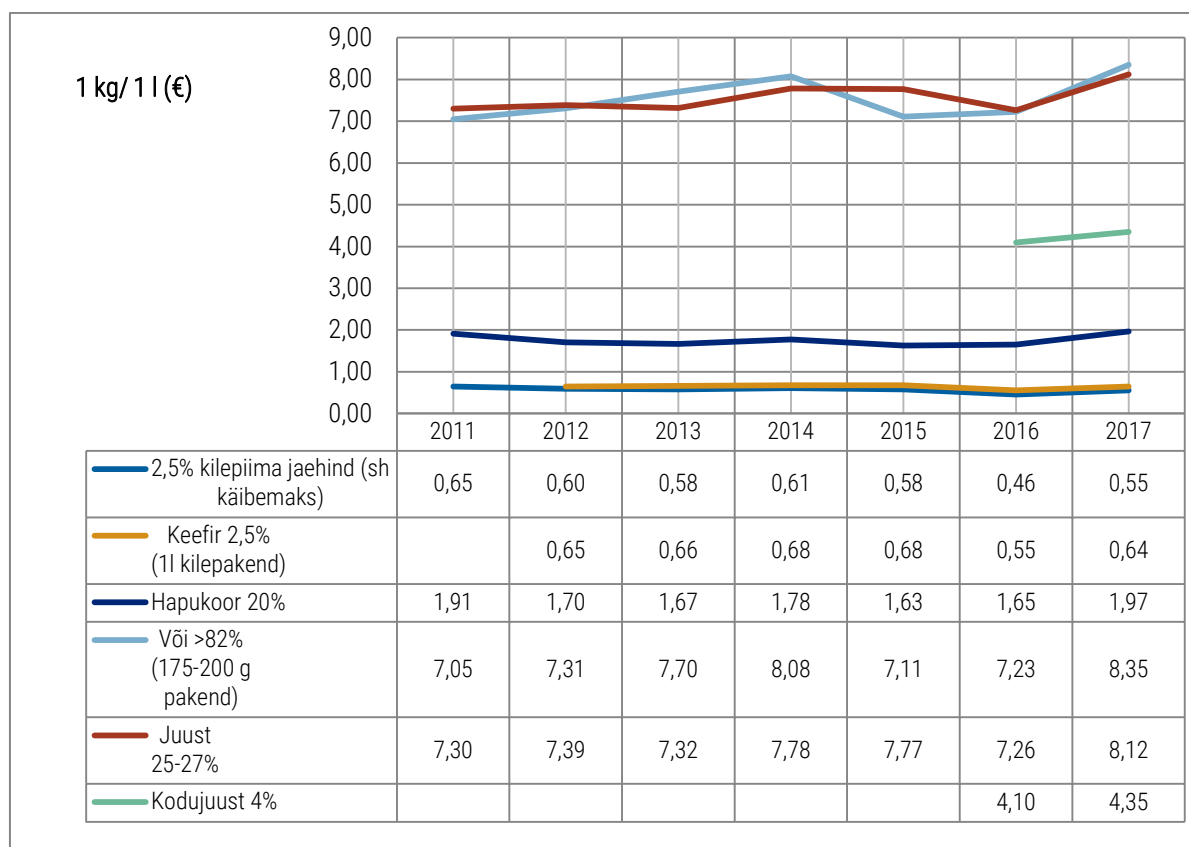
Piimatoodete kaalutud keskmised tööstusest väljamüügihinnad tõusid enamikes tootegruppides (joonis 8). 2,5%-line kilepiim maksis 0,42 €/l (+31,3%), lõssipulber 1,98 €/kg (+18,0%), Edami juust 2,93 €/kg (+21,6%), Gouda juust 3,32 €/kg (+38,9%), Tilsiti juustu kohta andmeid ei avaldatud, kodujuust 2,54 €/kg (+4,5%), suurpakendis või 4,33 €/kg (+39,6%) ja väikepakendis või 5,10 €/kg (+30,4%).

Joonis 8. Piimatoodete 3 kuu kaalutud keskmine 1 kg/l tööstusest väljamüügihind 2011–2017

Allikas: EKI, Kantar Emor, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 21.06.2017 seisuga

Joonis 9. Piimatoodete 3 kuu keskmine 1 kg/l jaehind kauplustes 2012–2017

Allikas: EKI, TNS Emor, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 21.06.2017 seisuga

EKI vaatlusandmetel piimatoodete **keskmised** jaehinnad kauplustes selgelt kallinesid (joonis 9). 2,5% kilepiim maksis 0,55 €/l (+19,6%), 2,5% keefir kiles 0,64 €/l (+16,4%), 20% hapukoor 1,97 €/kg (+19,4%), väikepakendis või 8,35 €/kg (+15,5%) ja naturaaluust 8,12 €/kg (+11,8%).

Piimasektori andmete võrdlev tabel

Tabel 2. Olulisemad näitajad 2016. ja 2017. aasta võrdluses

Näitaja	2016	2017	Muutus (%)
Piimatoodete toodang, tuh t	53,9	53,5	-0,7
Piimatoodete väärtus, mln €	69,3	83,7	+20,8
Piimatoodete eksport, mln €	28,5	40,6	+42,5
Majandusnäitajad			
Keskmine tööga hõivatute arv	2012	2024	+0,6
Müügitulu, mln €	68,7	90,0	+31,0
Kulud kokku, mln €	75,1	80,4	+7,1
Kogukasum (-kahjum), mln €	-6,4	9,6	+250,0
Puhas lisandväärtus, mln €	2,4	19,0	+691,7
Tööviljakus puhta lisandväärtuse alusel, mln €	1,2	9,4	+683,3
Keskmine bruto töötasu tunnis, €	7,0	7,5	+7,1
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse kokku, mln €	4,2	1,6	-61,9
Keskmine kaalutud tööstusest väljamüügihind			
2,5%line piim kiles, €/l	0,32	0,42	+31,3
Edam juust, €/kg	2,41	2,93	+21,6
Gouda juust, €/kg	2,39	3,32	+38,9
Tilsit juust, €/kg	*	*	+0,0
Kodujuust, €/kg	2,43	2,54	+4,5
Või väikepakendis, €/kg	3,91	5,10	+30,4
Keskmine jaehind			
2,5%line piim kiles, €/l	0,46	0,55	+19,6
2,5%line keefir kiles, €/l	0,55	0,64	+16,4
20%line hapukoor, €/kg	1,65	1,97	+19,4
Või väikepakendis, €/kg	7,23	8,35	+15,5
Naturaaljuust, €/kg	7,26	8,12	+11,8
Toorpiima tootmine			
Piimatoodang, tuh t	196,3	193,8	-1,3
Realiseeritud piim naturaalkaalus, tuh t	178,6	174,0	-2,6
Keskmine piimatoodang lehma kohta, kg	2171	2247	+3,5
Toorpiima keskmine kokkuostuhind			
Euroopa Liidus, €/t	291,5	333,3	+14,3
Eestis, €/t	231,3	324,5	+40,3
Lätis, €/t	213,7	301,7	+41,2
Leedus, €/t	215,7	295,4	+36,9
Soomes, €/t	378,2	372,3	-1,6
Legend			
pp	protsendipunkti		
*	ei saa avaldada		
	kasvanud		
	kahanenud		

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, 21.06.2017 seisuga

Piimasektori andmete pikk aegrida

Tabel 3. Olulisemate näitajate aegrida 2001–2017

Näitaja	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tööga hõivatute arv	2964	2732	2367	2657	2509	2505	2541	2334	2117	2109	2217	2134	2044	2031	2084	2012	2024
Müügitulu, mln €	53,9	49,9	49,7	69,4	67,2	76,6	83,1	97,1	76,3	75,4	88,8	91,5	86,9	95,3	82,1	68,7	90,0
Kulud kokku, mln €	..	49,3	49,0	70,0	68,0	75,3	81,8	92,8	72,6	74,1	86,3	88,7	84,0	94,9	76,5	75,1	80,4
Kogukasum (-kahjum), mln €	..	0,7	0,7	-0,6	-0,7	1,3	1,3	4,3	3,7	1,3	2,5	2,8	3,0	0,4	5,6	-6,4	9,6
Tööjõukulud, mln eurot	4,0	4,1	3,9	4,8	5,0	5,4	6,7	7,1	6,9	6,4	6,9	7,2	7,3	7,4	8,0	8,7	9,5
Investeeringud materiaalsesse põhivarasse, mln €	1,4	3,0	5,5	2,2	1,7	1,7	14,4	4,5	2,3	1,5	2,9	4,0	2,2	1,4	2,0	4,2	1,6
Toorpiima toodang, tuh tonni	163,4	167,3	162,4	162,4	162,4	175,6	180,5	198,0	188,5	196,3	193,8
Piimatoodete toodang, tuh tonni	41,8	42,7	47,4	48,9	47,2	49,0	52,9	50,4	50,0	50,5	50,3	50,8	53,9	53,5
Piimatoodete ekspordi väärtus, mln €	26,4	19,7	26,3	31,5	21,8	31,4	38,3	45,9	42,1	50,6	32,5	28,5	40,6

Allikas: Statistikaamet, Maaeluministeeriumi arvutused, andmed 21.06.2017 seisuga